EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

2. oktoober 2008 *

Kohtuasjas C-372/07,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Supreme Court'i (Iirimaa) 30. juuli 2007. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 6. augustil 2007, menetlustes

Nicole Hassett

versus

South Eastern Health Board,

menetluses osalesid

Raymond Howard,

* Kohtumenetluse keel: inglise.

Medical Defence Union Ltd,

MDU Services Ltd

ja

Cheryl Doherty

versus

North Western Health Board,

menetluses osalesid

Brian Davidson,

Medical Defence Union Ltd,

MDU Services Ltd,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja esimees P. Jann, kohtunikud A. Tizzano (ettekandja), A. Borg Barthet, M. Ilešič ja J.-J. Kasel,

kohtujurist: Y. Bot,
kohtusekretär: vanemametnik L. Hewlett,

arvestades kirjalikus menetluses ja 12. juuni 2008. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Medical Defence Union Ltd ja MDU Services Ltd, esindajad: *solicitor* R. Bourke ning B. Murray, *BL*, ja N. Travers, *BL*,

– R. Howard ja B. Davidson, esindajad: D. McDonald, *SC*, ja E. Regan, *SC*,

– Iirimaa valitsus, esindaja: D. O'Hagan, keda abistas J. O Reilly, *SC*,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: A.-M. Rouchaud-Joët ja M. Wilderspin,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste [tunnustamise ja] täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 2001, L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42) artikli 22 punkti 2 tõlgendamist. [Määruse pealkirja tõlget on täpsustatud Euroopa Kohtus.]

2 Kõnealune taotlus esitati kahes kohtumenetluses, mis toimuvad R. Howardi ja B. Davidsoni (edaspidi „arstid”) ning nende kutseliitude, äriühingute Medical Defence Union Ltd ja MDU Services Ltd (edaspidi üheskoos „MDU”) vahel selle

summa hüvitamise ja/või osalise kinnimaksmise üle, mis kummaltki arstilt võidakse hüvitisena välja mõista nende tervishoiuteenistuste kasuks, kelle heaks nad töötasid, kutsealaste käitumisreeglite vastu eksimise tõttu tekitatud kahju hüvitamise menetluse raames, mille nende samade tervishoiuteenistuste vastu on algatanud N. Hassett ja C. Doherty.

Õiguslik raamistik

3 Määruse nr 44/2001 põhjendus 11 on sõnastatud järgmiselt:

„Kohtualluvuse eeskirjad peavad olema hästi etteaimatavad ning lähtuma põhimõttest, et tavaliselt on kohtualluvus seotud kostja [elu- või asukohaga] ning seepärast peab kohtualluvus alati olemas olema, välja arvatud teatavatel täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu või osapoolte autonoomia eeldab teistsugust seotust. […]" [Mõiste „alaline elukoht" asemel on edaspidi kasutatud täpsemat vastet „elu- või asukoht".]

4 Nimetatud määruse artikli 2 lõige 1 näeb ette:

„Käesoleva määruse kohaselt kaevatakse isikud, kelle alaline elukoht on liikmesriigis, selle liikmesriigi kohtutesse nende kodakondsusest hoolimata."

5 Sama määruse artikkel 5 sätestab:

„Isiku, kelle [elu- või asukoht] on liikmesriigis, võib teises liikmesriigis kaevata:

1) a) lepingutega seotud asjades selle paiga kohtusse, kus tuli täita asjaomane kohustus;

[…]

3) lepinguvälise kahju puhul selle paiga kohtusse, kus kahjustav sündmus on toimunud või võib toimuda;

[…]”.

6 Määruse nr 44/2001 artikli 6 kohaselt:

„Isiku, kelle [elu- või asukoht] on liikmesriigis, võib kaevata ka:

[…]

2) kui tegemist on kolmanda osalisega tagatise realiseerimise või muu kolmandate isikutega seotud menetluse puhul, kohtusse, kus menetletakse põhihagi, välja arvatud juhul, kui see on esitatud üksnes selleks, et viia isik välja selle kohtu alluvusest, kes oleks tema asjas pädev;

[…]”.

7 Lõpuks, vastavalt nimetatud määruse artiklile 22:

„[Elu- või asukohast] olenemata on erandkorras pädevad järgmised kohtud:

[…]

2) menetluste puhul, millega on vaidlustatud äriühingute või teiste juriidiliste või füüsiliste isikute ühingute asutamise või likvideerimise õiguspärasus või nende organite otsuseid, selle liikmesriigi kohtud, kus on äriühingu, juriidilise isiku või ühingu asukoht. […];

[…]”.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

8 Eelotsusetaotlusest ilmneb, et põhikohtuasja menetluste aluseks on kaks kahju hüvitamise hagi, mis on esitatud kahe Iirimaa tervishoiuteenistuse vastu ning mille ese on nimetatud teenistustes töötavate arstide (edaspidi „arstid") poolt oma kutsealaste käitumisreeglite vastu eksimise tõttu tekitatud kahju hüvitamise nõuded.

9 Nende hagimenetluste raames kaasasid kõnealused tervishoiuteenistused kolmandate isikutena menetlusse ka arstid, et nõuda nendelt nimetatud kahju hüvitamise hagidega seotud summade osalist kinnimaksmist või hüvitamist.

10 Arstid kuulusid vaidluse aluseks olevate asjaolude asetleidmise ajal MDU-sse. MDU on Inglise õiguse alusel asutatud aktsiaseltsi kujul tegutsev kutseliit, mille asukoht on Ühendkuningriigis ning mille täpsem ülesanne on maksta oma liikmetele hüvitist viimaste poolt oma kutsealaste käitumisreeglite vastu eksimisega seotud asjade puhul.

11 Arstid nõudsid seetõttu MDU-lt nende summade hüvitamist ja/või osalist kinnimaksmist, mis kummaltki arstilt võidakse asjaomaste tervishoiuteenistuste kasuks välja mõista. MDU juhatus jättis arstide hüvitisenõuded rahuldamata, tuginedes MDU põhikirja artiklitele 47 ja 48, mis sätestavad, et haldusnõukogul on hüvitisenõuete üle otsustamisel absoluutne kaalutlusõigus.

12 Kuna arstid leidsid, et need rahuldamata jätmise otsused rikuvad neile põhikirjast tulenevaid õigusi, kaasasid nad MDU menetlusse High Courti 22. juuni 2005. aasta määruste alusel kolmanda isikuna kostja poolel menetlusse kaasamise kohta.

13 MDU esitas menetlusse kaasamise vastu menetlusnormide rikkumisele tugineva vastuväite. Ta väitis, et tema vastu esitatud nõuete esemeks on sisuliselt tema juhatuse poolt vastu võetud otsuste õiguspärasus ning seetõttu kuuluvad need nõuded määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 kohaldamisalasse, alludes seega ainult Briti, mitte Iirimaa kohtutele.

14 Arstid seevastu tõid välja, et nende nõuete laadi arvestades allusid need Iirimaa kohtutele vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 5 punktidele 1 ja 3 ning artikli 6 punktile 2. Täpsemalt, esiteks rikkus MDU oma lepingujärgseid kohustusi, jättes temale esitatud hüvitisenõuded nõuetekohaselt hindamata. Teiseks, kuivõrd MDU oli arste juba abistanud kutsealaste käitumisreeglite vastu eksimise hagi menetluses, ei olnud tal selles hilises menetlusetapis enam hüvitise maksmisest võimalik keelduda.

15 MDU esitatud menetlusnormide rikkumise vastuväide lükati tagasi põhjusel, et arstide nõuded ei kuulu nimetatud määruse artikli 22 punkti 2 kohaldamisalasse. MDU esitas edasikaebuse Supreme Courtile, kes peatas menetluse ja esitas Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas juhul, kui arstid moodustavad ühe liikmesriigi õiguse kohaselt asutatud äriühingu kujul tegutseva kutseliidu, mille eesmärk on anda abi ja tagatisi selles ja teistes liikmesriikides asjaomasel kutsealal tegutsevatele liikmetele, ning kui selle abi või tagatiste andmine oleneb asjaomase ühingu juhatuse poolt põhikirja kohaselt ja absoluutse kaalutlusõigusega tehtud otsusest, võib menetlust, millega teises liikmesriigis tegutsev arst on vaidlustanud põhikirja eelnimetatud sätte alusel võetud otsuse, millega keeldutakse sellele arstile abi või hüvitise andmisest, sel alusel, et ühing on

rikkunud tema lepingust või muid seadusest tulenevaid õigusi, pidada menetluseks, mille esemeks on ühingu organi otsuse õiguspärasus [määruse nr 44/2001] artikli 22 [punkti] 2 tähenduses, mistõttu selle liikmesriigi kohtutel, kus on ühingu asukoht, on ainupädevus?"

Eelotsuse küsimus

16 Selle küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult sisuliselt teada, kas määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et äriühingu organite otsuste õiguspärasuse vaidlustamisega kõnealuse sätte tähenduses on tegemist sellise menetluse puhul nagu põhikohtuasjas, mille raames üks pool väidab, et äriühingu organi poolt vastu võetud otsus rikub õigusi, mis nimetatud poolel selle äriühingu põhikirja alusel väidetavalt on.

17 Sellele küsimusele vastamiseks tuleb meenutada, et esiteks tuleb määruse nr 44/2001 sätteid tõlgendada iseseisvalt, võttes arvesse määruse süsteemi ja eesmärke (vt eelkõige 13. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas C-103/05: Reisch Montage, EKL 2006, lk I-6827, punkt 29).

18 Teiseks, nagu ilmneb määruse nr 44/2001 põhjendusest 11, peab kostja elu- või asukoha põhimõttel rajanev kohtualluvus alati olemas olema, välja arvatud teatavatel

täpselt määratletud juhtudel, kui kohtuvaidluse sisu eeldab teistsugust seotust. Neid juhte tuleb alati tõlgendada kitsalt.

19 Täpsemalt on Euroopa Kohus sellise tõlgenduse välja kujundanud seoses 27. septembri 1968. aasta konventsiooniga kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (EÜT 1972, L 299, lk 32; edaspidi „Brüsseli konventsioon") artikli 16 sätetega, mis aga on sisuliselt identsed määruse nr 44/2001 artikli 22 omadega. Euroopa Kohus on selles osas otsustanud, et kuna tegemist on üldnormi suhtes kehtestatud erinormidega, ei tohi neid Brüsseli konventsiooni sätteid tõlgendada laiemalt, kui nende eesmärk nõuab, sest nende tagajärjel jäävad pooled ilma kohtu valimise võimalusest, mis neil muul juhul oleks, ning teatud juhtudel kohustavad nad pooli alluma kohtule, mis ei ole kummagi poole elu- või asukohajärgne kohus (vt 14. detsembri 1977. aasta otsus kohtuasjas 73/77: Sanders, EKL 1977, lk 2383, punktid 17 ja 18; 27. jaanuari 2000. aasta otsus kohtuasjas C-8/98: Dansommer, EKL 2000, lk I-393, punkt 21, ning 18. mai 2006. aasta otsus kohtuasjas C-343/04: ČEZ, EKL 2006, lk I-4557, punkt 26).

20 Samas, nagu muu hulgas kinnitab P. Jenardi aruanne Brüsseli konventsiooni kohta (EÜT 1979, C 59, lk 1), on äriühingu asukoha liikmesriigi kohtule ainupädevuse andva erandi eesmärk tsentraliseerida kohtualluvus, et vältida vastuoluliste otsuste tegemist seoses äriühingute olemasolu ja nende organite otsuste õiguspärasusega.

21 Nimetatud aruandest selgub ka, et äriühingu asukoha liikmesriigi kohtutel on selliseid vaidlusi lihtsam lahendada, seda eelkõige tänu asjaolule, et äriühinguga seotud formaalsed registritoimingud leiavad aset samas riigis. Neile kohtutele ainupädevuse andmine toimub seega hea kohtumõistmise huvides (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Sanders, punktid 11 ja 17).

22 Vastupidi sellele, mida väidab MDU, ei saa eespool meenutatud põhimõtetest siiski järeldada, et määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 kohaldamiseks piisab, et kohtumenetlusel oleks äriühingu organi otsusega mis tahes seos (vt analoogia alusel Brüsseli konventsiooni artikli 16 punktiga 1 17. mai 1994. aasta otsus kohtuasjas C-294/92: Webb, EKL 1994, lk I-1717, punkt 14, ja eespool viidatud kohtuotsus Dansommer, punkt 22).

23 Nii nagu arstid märgivad, tähendaks äriühingu organi otsusega seotud kõigi menetluste kuulumine määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 kohaldamisalasse tegelikkuses seda, et äriühingu vastu algatatud kohtuasjad alluksid sõltumata sellest, kas tegemist on lepingute, lepinguvälise vastutuse või muude asjadega seotud vaidlustega, peaaegu alati selle äriühingu asukoha liikmesriigi kohtutele.

24 Samas antaks sellise tõlgenduse tagajärjel kõnealusesse erandlikku kohtualluvusse ühtaegu nii kohtuasjad, mille pinnalt ei teki äriühingu organite otsuste õiguspärasuse kohta vastuoluliste otsuste tegemise ohtu, kuna nende kohtuasjade lahendus ei mõjutaks kuidagi äriühingu organite otsuste kehtivust, kui ka kohtuasjad, mis ei nõua äriühingut puututavate formaalsete registritoimingute kontrollimist.

25 Selline tõlgendus muudaks määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 kohaldamisala laiemaks, kui nõuab selle punkti eesmärk, nagu on meenutatud käesoleva kohtuotsuse punktides 20 ja 21.

26 Sellest järeldub, nagu arstid ja Euroopa Ühenduste Komisjon õigesti välja toovad, et seda artiklit tuleb tõlgendada nii, et selle kohaldamisalasse kuuluvad üksnes

menetlused, millega üks pooltest vaidlustab äriühingu organi otsuse õiguspärasuse kohaldatava äriühinguõiguse või selle äriühingu organite toimimist puudutavate põhikirjasätete seisukohalt.

27 Samas ei ilmne eelotsusetaotlusest, et arstid oleksid High Courtis selliseid väiteid esitanud.

28 Põhikohtuasjas toimuvates vaidlustes ei ole arstid seadnud kahtluse alla asjaolu, et MDU juhatusel oli vastavalt oma põhikirjale õigus võtta vastu otsus nende hüvitisenõude rahuldamata jätmise kohta.

29 Seevastu arvustavad arstid selle õiguse kasutamise viisi. Antud juhul väidavad nad, et MDU jättis nende hüvitisenõude automaatselt rahuldamata, jättes selle põhjalikult kontrollimata ning rikkudes seeläbi õigusi, mis arstidel MDU liikmetena selle põhikirja alusel väidetavalt on.

30 Seetõttu ei kuulu põhikohtuasjas toimuvad kohtuasjad nimetatud arstide ja MDU vahel määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 kohaldamisalasse.

31 Eelnevatest kaalutlustest lähtuvalt tuleb esitatud küsimusele vastata, et määruse nr 44/2001 artikli 22 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise menetluse puhul nagu põhikohtuasjas, mille raames üks pool väidab, et äriühingu organi poolt vastu võetud otsus rikub õigusi, mis nimetatud poolel selle äriühingu põhikirja alusel väidetavalt on, ei ole tegemist äriühingu organi otsuste õiguspärasuse vaidlustamisega nimetatud sätte tähenduses.

Kohtukulud

32 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste [tunnustamise ja] täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades artikli 22 punkti 2 tuleb tõlgendada nii, et sellise menetluse puhul nagu põhikohtuasjas, mille raames üks pool väidab, et äriühingu organi poolt vastu võetud otsus rikub õigusi, mis nimetatud poolel selle äriühingu põhikirja alusel väidetavalt on, ei ole tegemist äriühingu organi otsuste õiguspärasuse vaidlustamisega nimetatud sätte tähenduses.

Allkirjad